

ES REDZU ILGTSPĒJU!

Lasām, rakstām,
pētām un radām
šodien, lai zināšanas
un kultūras mantojums
nākotnē būtu pieejams
ikvienam.

ROKRAKSTA LABORATORIJA

ROKRAKSTA NOSLĒPUMI

Vidusskola

Nodarbībai nepieciešams:

- ☐ izdrukāta darba lapa
- ☐ pildspalva vai zīmulis
- ☐ dators, planšete vai viedtālrunis ar interneta pieslēgumu

Nodarbības ilgums: 40-50 minūtes

ROKRAKSTS KĀ PĒTNIECĪBAS AVOTS

Uzraksti teikumu: "Labā diena rokraksta pētīšanai."

Tagad paskaties uz savu rokrakstu tā, it kā tu to redzētu pirmo reizi.
Kas tajā tev šķiet raksturīgs vai īpašs?

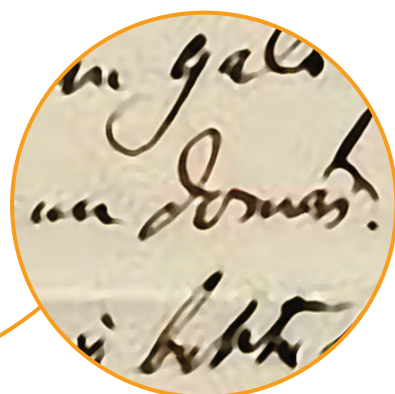
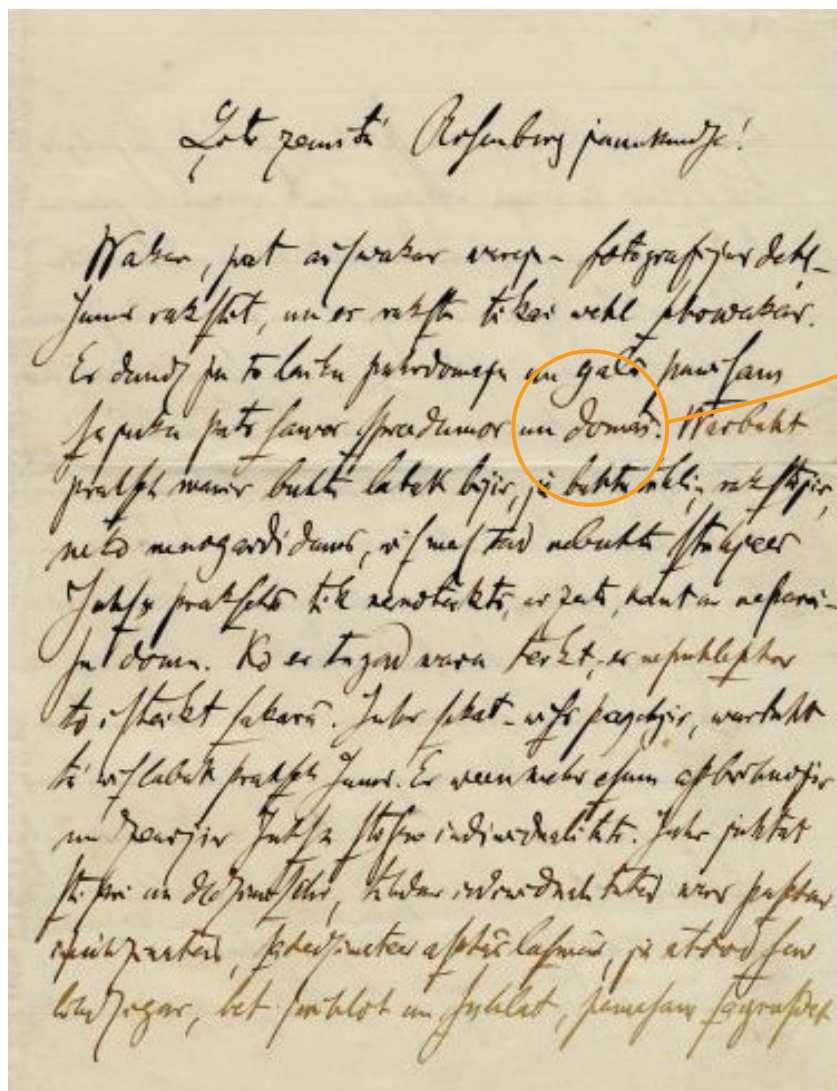
Pievērs uzmanību burtu formai, slīpumam, izmēram, atstarpēm un līnijai.

Kas tev savā rokrakstā patīk?

Izpēti vēsturisku rokrakstu

VAI ZINĀJI?

Rakstīt mēs mācāmies pēc līdzīgiem burtu paraugiem, taču ar laiku katram izveidojas savs rokraksts. Tāpēc viena un tā paša alfabēta burti dažādu cilvēku rokrakstos izskatās atšķirīgi.

Bibliotēkas, arhīvi un muzeji glabā vēstules, dienasgrāmatas, piezīmes, manuskriptus un citus ar roku rakstītus dokumentus.

Aplūko vēsturiskā rokraksta paraugu, pievērsot uzmanību tā iezīmēm.
Šoreiz svarīgākais nav izlasīt tekstu, bet izpētīt pašu rokrakstu.

Ieskaties tuvāk!

Atrodi rokrakstā burtu "d". Salīdzini to ar savu uzrakstīto "d" vārdā "diena". Ar ko tie atšķiras?

Ko vēl vari pamanīt rokrakstā?

Aplūko rokrakstu un pasvītro vai apvelc savu novērojumu.

Burtu slīpums:

taisns / nedaudz slīps / izteikti slīps

Burtu izvietojums:

blīvs / b r ī v s

Salasāmība:

viegli salasāms / vietām grūti salasāms / grūti salasāms

Labojumi un svītrojumi:

ir / nav

Aplūko burtus ar gariem augšējiem elementiem (t, d, l) un apakšējiem elementiem (j, g, p). Kuri rokrakstā vizuāli izceļas vairāk?

Augšējie elementi / apakšējie elementi / abi

Kāds iespaids tev rodas par rakstīšanas tempu?

Steidzīgs / mierīgs un vienmērīgs / grūti spriest

Cits novērojums? _____

PADOMĀ

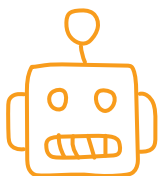
Tekstu var pārrakstīt un saglabāt digitāli – tas aizņem mazāk vietas un ir viegli pieejams. Tomēr bibliotēkas un arhīvi rokrakstu oriģinālus joprojām rūpīgi glabā tiem piemērotos apstākļos.

Kāpēc ir vērts saglabāt pašu rokrakstu? Ko tas ļauj pamanīt tādu, kas, saglabājot tikai digitālu teksta versiju, pazustu?

Tu tikko pētījī Raiņa rokrakstu. Tā ir Raiņa vēstule Aspazijai, rakstīta Rīgā 1894. gada 13. maijā. Vēstule ir trīs lappušu gara un rakstīta ar melnu tīnī uz papīra. Apskatī visu vēstuli Latvijas Nacionālās bibliotēkas digitālajā bibliotēkā.

ATKLĀJUMS!

CILVĒKS + TEHNOLOĢIJA

Vai rokraksta atpazīšanas modelis spēj izlasīt to, ko grūti izlasīt tev?

PĀRBAUDI!

1. Atrodi rokrakstu!

Atver LNB digitālo kolekciju **“Brāļu draudzes rokraksti”**:

Apskati kolekciju un **izvēlies** **īsu rokraksta paraugu**, kas tev šķiet interesants. Lejupielādē tā attēlu savā ierīcē.

2. Lasi rokrakstu!

Aplūko izvēlēto rokrakstu un mēģini izlasīt dažas tā rindas. Pieraksti, ko tev izdevās izlasīt:

3. Pārbaudi ar tehnoloģiju!

Atver latviešu vēsturisko rokrakstu atpazīšanas modeli *Transkribus* un augšupielādē izvēlēto rokraksta attēlu.

4. Salīdzini!

Salīdzini savu lasījumu ar modeļa rezultātu.

Atzīmē, ko novēroji:

- Modelis atpazīna vārdus, kurus man neizdevās izlasīt.
- Es izlasīju vārdus, kurus modelis neatpazīna.
- Dažus vārdus izlasījām vienādi.
- Modelis dažus vārdus nolasīja kļūdaini.
- Cits novērojums:

2026. gadā izveidots pirmais atvērtais modelis latviešu vēsturisko rokrakstu teksta atpazīšanai. Tas palīdz vēsturiskus rokrakstus pārvērst digitāli apstrādājamā tekstā.

5. Secini!

Kurš šajā eksperimentā bija veiksmīgāks rokraksta lasītājs – tu, modelis vai jūs abi kopā? Kāpēc?

VAI ZINĀJI?

18. un 19. gadsimtā Vidzemē Brāļu draudzes jeb hernhūtiešu kustībā izveidojās plaša rokrakstu kultūra. Cilvēki ne tikai lasīja, bet arī paši rakstīja un pārrakstīja grāmatas, dzīvesstāstus un citus tekstus. Lasītprasme un rakstītprasme deva latviešiem iespēju pierakstīt savu pieredzi un bija nozīmīgs solis izglītotas sabiedrības

un nacionālās pašapziņas veidošanās ceļā. Šie rokraksti ir vērtīgs avots sava laika cilvēku dzīves, valodas un uzskatu izziņai. Hernhūtiešu rokrakstu kolekcija iekļauta UNESCO programmas "Pasaulē atmiņā" Latvijas nacionālajā reģistrā.

ROKRAKSTS KĀ DOKUMENTĀRAIS MANTOJUMS

Dokumentārais mantojums nav tikai seni dokumenti par nozīmīgiem notikumiem. Arī viena cilvēka vēstule, dienasgrāmata, fotogrāfija vai cita personiska lieta var pastāstīt par savu laiku un cilvēku dzīvi.

Saglabāt mantojumu nozīmē ne tikai to pasargāt, bet arī padarīt pieejamu izziņai un pētniecībai.

Noskaties video "Dokumentārais mantojums: Cilvēces kopīgā atmiņa" (2:54 min) un uzzini, kas var kļūt par dokumentāro mantojumu un kāpēc tas ir nozīmīgs.

ROKRAKSTS CITĀ LOMĀ

Rokraksts var būt pētniecības avots. Bet tas var būt arī tava radošā valoda. Kur vēl tavs rokraksts vai interese par burtiem varētu aizvest?

Kaligrāfija

Ģeovējuma dizains

*I*LLUSTRĀCIJA *II*

Restaurācija
un konservācija

graffi

Vēsturisku rokrakstu pētniecība

Burtu dizains™

Digitālās
humanitārās
zinātnes

GRAFISKAIS DIZAINS
GRAFISKAIS DIZAINS
GRAFISKAIS DIZAINS
GRAFISKAIS DIZAINS
GRAFISKAIS DIZAINS
GRAFISKAIS DIZAINS
GRAFISKAIS DIZAINS
GRAFISKAIS DIZAINS
GRAFISKAIS DIZAINS
GRAFISKAIS DIZAINS
GRAFISKAIS DIZAINS
GRAFISKAIS DIZAINS
GRAFISKAIS DIZAINS
GRAFISKAIS DIZAINS
GRAFISKAIS DIZAINS
GRAFISKAIS DIZAINS

Uzraksti savu vārdu tā, kā tu to raksti ikdienā: _____

Tagad izvēlies citu vidi vai lietojumu:

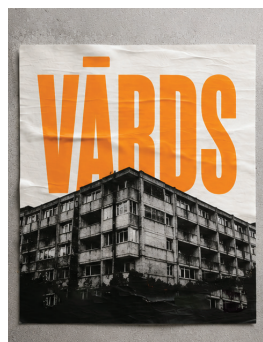
siena

apģērbs

āda

plakāts

zīmols

Izveido savu vārdu tā, kā tas varētu izskatīties izvēlētajā variantā.

PADOMĀ!

Kas mainījās?
Kas no tava rokraksta
saglabājās?

KAS PALIKS?

Pagātnes cilvēku rokraksti palīdz mums uzzināt par viņiem un laiku, kurā viņi dzīvoja. Arī mūsu šodienas reiz būs pagātne.

Iedomājies, ka pēc daudziem gadiem kāds lasa tevis rakstītu tekstu. Ko tu gribētu viņam pastāstīt par sevi vai savu laiku?

Vari pierakstīt dažus atslēgvārdus vai pāris teikumus.

Kur / uz kā tu rakstītu: _____

Ar ko tu rakstītu: _____

Kāpēc tieši tā: _____

NOSLĒGUMĀ

Ko tava izvēle – ko, kur un ar ko rakstīt – nākotnes cilvēkam varētu pastāstīt ne tikai par tevi, bet arī par laiku, kurā tu dzīvo?

